

Lingvistikaolümpiaadi eelvooru ülesanded

10. veebruar 2008

Ülesannete lahenduse vormistusreeglid:

1. Lahendage iga ülesanne loetava käekirjaga eraldi lehel (lehtedel) ülesannet ümber kirjutamata.
  2. Kirjutage lahendatava ülesande number ja oma nimi igale ülesande lahenduse lehele. Ainult sel juhul on Teie tulemuste täpne arvestus garanteeritud.
  3. Põhjendage oma vastust. Täiesti korrektseid, kuid põhjenduseta vastuseid hinnatakse madalamalt.
-

Ülesanne 1 (12 punkti)

Uuri järgmisi **lätikeelseid** lauseid ja nende tõlkeid. Läti keel kuulub indoeuroopa keelkonna balti keelte harusse ja seda kõneleb umbes 1,5 miljonit inimest.

1. <i>Zane ir skaista gudra gara meitene.</i>	Zane on ilus tark pikk tüdruk.
2. <i>Zēns redz laimīgu čaklu meiteni.</i>	Poiss näeb õnnelikku virka tüdrukut.
3. <i>Lielā pilsētā ir mazs zaļš parks.</i>	Suures linnas on väike roheline park.
4. <i>Parkā ir zila upe un sarkanās puķes.</i>	Pargis on sinine jõgi ja punased lilled.
5. <i>Pilsētas ielas ir garas un šauras.</i>	Linna tänavad on pikad ja kitsad.
6. <i>Parka soli ir brūni.</i>	Pargi pingid on pruunid.
7. <i>Rīga ir liela un veca pilsēta.</i>	Riia on suur ja vana linn.
8. <i>Meitenes kleita ir īsa un sarkana.</i>	Tüdruku kleit on lühike ja punane.
9. <i>Tēvs mīl dēlu.</i>	Isa armastab poega.
10. <i>Upē peld mazas laimīgas meitenes un mazi laimīgi zēni.</i>	Jões ujuvad väikesed õnnelikud tüdrukud ja väikesed õnnelikud poisid.

1. Tõlgi läti keelest eesti keelde:

1. *Mazā pilsētā ir lieli zaļi parki.*
2. *Laimīgi zēni redz skaistu zilu puķi.*
3. *Gudra tēva dēls ir mazs.*
4. *Čaklas meitenes tēvs peld zilā upē.*
5. *Zanes sols ir vecs un šaurš.*

2. Tõlgi eesti keelest läti keelde:

1. Poisid on targad ja virgad.
2. Zane kleit on pikk ja pruun.
3. Riias on ilus suur park.
4. Poiss näeb rohelist pinki ja sinist jõge.
5. Poisi isa armastab punast lille.

Seleta oma lahendust!

(Autorid: Pire Teras, Tuuli Tuisk)

Ülesanne 2 (12 punkti)

On antud laused (**uus**)kreeka keeles lihtsustatud transkriptsioonis ja nende tõlked. Kreeka keel kuulub indoeuroopa keelte kreeka harusse ja seda kõneleb umbes 12 miljonit inimest.

1. Mõned kreekakeelsed laused ja mõned tõlked on puudu. Kirjuta puuduvad laused! Seleta oma lahendust!

Märkus: η on n -i variant, mis hääldub umbes nagu n eesti sõnas *kangas*.

o ándras íne edhó   see mees on siin
vlépo ton ándra   .....

ton vlépo   ma näen teda

to periodhikó íne edhó   see ajakiri on siin
éhume to periodhikó   meil on see ajakiri (me omame seda ajakirja)
to éhume   .....

.....   see kohv on siin
píno ton gafé   ma joon seda kohvi
tom bíno   ma joon seda

o tíhos íne edhó   see sein on siin
vlépume ton dího   me näeme seda seina
.....   me näeme seda

to pedhí íne edhó   .....

kséro to pedhí   ma tean seda last

.....   ma tean teda

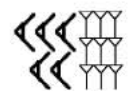

o kírios íne edhó   see härra on siin
.....   me teame seda härrat
ton gzérume   me teame teda

2. Kõnekeeles võib lause *píno ton gafé* 'ma joon seda kohvi' olla hoopis kujul *píno to gafé*. Kas kõnekeeles lauses *to gzéro* 'ma tean teda' räägib kõneleja mehest? Miks?

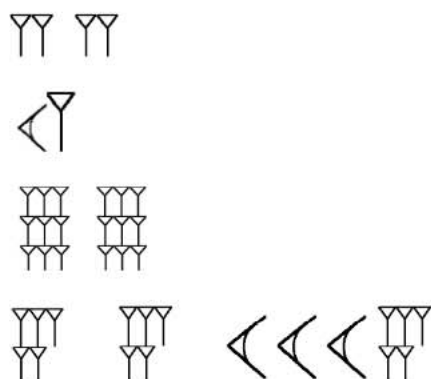
(Autorid: Renate Pajusalu, Axel Jagau)

Ülesanne 3 (12 punkti)

Järgnevalt on antud mõned arvud **babüloonia kiilkirjas**. Afroaasia keelte hulka kuuluvat babüloonia keelt kasutati Mesopotaamias u 19. saj e.m.a kuni m.a.j., siis aga teadmised sellest vähehaaval kadusid. Kirjutati kiilkirjas.

	40		62
	386		654
	71		59
	132		11521

1. Milliseid arve tähistavad järgmised sümbolikombinatsioonid?

2. Tõlgi babüloonia kiilkirja!

551

193

610

18

3. Milline arv on babüloonia arvusüsteemi aluseks? Kirjelda arvusüsteemi ülesehitust! Milliste arvude jaoks (alla 100) kasutatakse sama sümbolit?

(Autor: Anni Silk)

Ülesanne 4 (12 punkti)

Antud on kuus lauset **manami** keeles koos võimaliku tõlkega. Austroneesia keelkonda kuuluvat manami keelt räägib umbes 7000 inimest Manami saarel, mis asub Uus-Ginea kirderanniku lähedal.

<i>Sopi udokipakai.</i>	Ma haarasin seebi, aga see libises mul käest.
<i>Kai ikarapoatoki.</i>	Ta murdis oksa hammastega.
<i>Moata urokamatei.</i>	Ma tapsin mao teda visates.
<i>Ika kutarapakai.</i>	Sa viskasid kala odaga, aga ei tabanud teda.
<i>Keu udokiteteki.</i>	Ma võtsin koera ja tõstsin ta üles.
<i>Kai iduapoatoki.</i>	Ta murdis oksa jalaga.
<i>Boro udokimatei.</i>	Ma hoidsin siga kinni ja tapsin ta.

1. Tõlgi eesti keelde:

1. *Boro utaramatei.*
2. *Ika kudokipakai.*
3. *Moata itarapakai.*

2. Tõlgi manami keelde:

1. Ma tapsin kala teda hammustades.
2. Sa viskasid koera surnuks.
3. Ta haaras mao ning tõstis ta üles.

Seleta oma lahendust!

(Autorid: Axel Jagau, Reeli Torn-Leesik)

Ülesanne 5 (15 punkti)

Järgnevas loendis on 12 tuntud kohanime **heebrea keeles**. Heebrea keel, mida kõneleb umbes 5 miljonit inimest, kuulub afroaasia keelkonna semi keelte hulka.

1. אוסטרליה
2. אמריקה
3. אנגליה
4. אוקספורד
5. אפריקה
6. אירופה
7. סידני
8. איטליה
9. לונדון
10. רוסייה
11. הולנד
12. פריז

Nende kohanimed translitereeringud suvalises järjekorras on:

eyropah, london, ostraliyah, pariz, italyah, oksford, afrikah, rusiah, amerikah, holand, angliyah, sidni.

1. Kirjuta iga heebrea kirjas nime taha õige translitereering!

2. Kuidas on eesti keeles טלין (ühe linna nimi)?

3. Täida järgnev tabel!

Heebrea kirjamärk	Ladina vaste(d)
י	
א	
פ	
ט	
ס	
ט	
מ	
נ	
ן	

Heebrea kirjamärk	Ladina vaste(d)
ז	
ו	
ו	
ק	
ג	
ר	
ד	
ל	
ה	

4. Selgita heebrea kirja põhimõtteid!

(Autor: Külli Prillop)

Lingvistikaolümpiaadi eelvooru ülesannete lahendused

10. veebruar 2008

Ülesanne 1: läti keel (12 punkti)

1. Tõlgi läti keelest eesti keelde.

1. Mazā pilsētā ir lieli zaļi parki.	Väikeses linnas on suured rohelised pargid.
2. Laimīgi zēni redz skaistu zilu puķi.	Õnnelikud poisid näevad ilusat sinist lille.
3. Gudra tēva dēls ir mazs.	Targa isa poeg on väike.
4. Čaklas meitenes tēvs peld zilā upē.	Virga tüdruku isa ujub sinises jões.
5. Zanes sols ir vecs un šaurs.	Zane pink on vana ja kitsas.

2. Tõlgi eesti keelest läti keelde.

1. Poisid on targad ja virgad.	Zēni ir gudri un čakli.
2. Zane kleit on pikk ja pruun.	Zanes kleita ir gara un brūna.
3. Riias on ilus suur park.	Rīgā ir skaists liels parks.
4. Poiss näeb rohelist pinki ja sinist jõge.	Zēns redz zaļu solu un zilu upi.
5. Poisi isa armastab punast lille.	Zēna tēvs mīl sarkanu puķi.

SELETUS

Näitlausetest selgub, et läti keeles eristatakse **kaht sugu**:

1) meessoost omadus- ja nimisõnade tunnuseks on tavaliselt ainsuse nimetavas *-s* (nt *zēns, tēvs*). Ühel korral esineb näidetes ka lõpp *-š* (*zaļš*),

2) naissoost omadus- ja nimisõnade tunnuseks on ainsuse nimetavas tavaliselt *-a* (nt *skaista, Rīga*), aga nimisõnadadel ka *-e* (nt *Zane, meitene*).

Vastavalt sellele, missuguse tunnusega käändsõnaga on tegemist, tuleb seda ka käänata. Näitlausetest saab leida või tuletada järgmiste sõnade järgmised käänded, mis võiks olla eeskujuks lausete tõlkimisel:

Tunnus	<i>-s, -š</i>	<i>-a</i>	<i>-e</i>
Kääne			
Ainsuse nominatiiv (kes? mis?)	<i>parks</i>	<i>pilsēta</i>	<i>meitene</i>
Ainsuse genitiiv (kelle? mille?)	<i>parka</i>	<i>pilsētas</i>	<i>meitenes</i>
Ainsuse akusatiiv (keda? mida?)	<i>parku</i> (nagu <i>dēlu</i>)	<i>pilsētu</i> (nagu nt <i>čaklu</i>)	<i>meiteni</i>
Ainsuse lokatiiv (Kus?)	<i>parkā</i>	<i>pilsētā</i>	<i>meitenē</i> (nagu <i>upē</i>)
Mitmuse nominatiiv (kes? mis?)	<i>parki</i> (nagu nt <i>zēni</i>)	<i>pilsētas</i> (nagu nt <i>ielas</i>)	<i>meitenes</i>

Tegusõna vorm on ainsuse ja mitmuse 3. pöördes samasugune.

Ülesanne 2: kreeka keel (12 punkti)

Seletus: Nimisõnad jagunevad kahte klassi (meessugu ja kesksugu), meessoost sõnadel on nimetavas käändes (st esimestes lausetes) lõpus -s, asesõna see vasteks on artikkel, mis on kujul o; keskssoost sõnadel lõpeb nimetav täishäälikuga, artikkel on kujul to. Osastavas käändes (sihitisena) kaob meessoost sõnadel lõpust -s, keskssoost sõnad ei muutu. Osastavas käändes artikkel on keskssoost sõnade puhul ikkagi to, meessoost sõnadel aga ton, tom või tonj, vastavalt sellele, milline häälik järgneb.

Sõnade järjekord: kui sihitislikus lauses on sihitisfraasis nii nimisõna kui artikkel/asesõna, siis verb eelneb sihitisfraasile, kui aga ainult artikkel/asesõna, siis verb järgneb sihitisele. Sihitus lauses eelneb alus verbile.

Tegusõnade mina-vorm lõpeb o-ga, meie-vorm ume-ga.

Meessoost sõnade artikli ja sellele järgneva sulghääliku algava sõna koosmõjul toimub häälikute sarnastumine, nii et

- järgneva sõna alguses olev p muutub b-ks ja artikkel lõpeb m-iga (tom bíno)
- järgneva sõna alguses olev k muutub g-ks ja artikkel lõpeb ŋ-iga (tonj gafé)
- järgneva sõna alguses olev t muutub d-ks ja artikkel lõpeb n-iga (ton dího)
- järgneva sõna alguses olev ks muutub gz-ks (s muutub helilise hääliku kõrval z-ks)

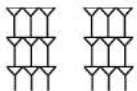
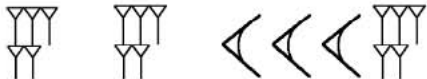
Õiged vastused:

1. ma näen seda meest (0,5 punkti)
2. meil on see (me omame seda) (0,5 punkti)
3. *o kafés ine edhó* (1 punkt, 0,5 punkti selle eest, et on *o* (mitte *to*), 0,5 selle eest, et *kafés* algab *k*-ga ja lõpeb *s*-iga)
4. *ton vlépume* (1 punkt, 0,5 punkti õige vormi *ton* eest ja 0,5 õige tegusõna eest)
5. see laps on siin (0,5 punkti)
6. *to kséro* (1 punkti, 0,5 õige vormi *to* eest ja 0,5 tegusõna eest)
7. *ksérume tonj gírío* (1,5 punkti, 0,5 õige tegusõna eest, 0,5 õige artikli eest ja 0,5 õige nimisõna eest)

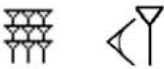
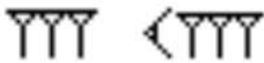

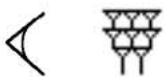
2. Kõnekeeles kaob küll artikli viimane kaashäälik, kuid meessoost sõna puhul säilib järgneva sõna sulghääliku muutus, seega *to gzéro* on kirjakeeles *ton gzéro* ja see, kellest kõneldakse, meessoost.

Ülesanne 3: babüloonia kiilkiri (12 punkti)

1. Milliseid arve tähistavad jägmised sümbolikombinatsioonid?

	122
	11
	549
	18335

2. Tõlkige babüloonia kiilkirja!

551	
193	
610	
18	

3. Milline arv on babüloonia arvusüsteemi aluseks? Kirjelda arvusüsteemi ülesehitust! Milliste arvude jaoks (alla 100) kasutatakse sama sümbolit?

Babüloonia arvusüsteemi aluseks on arv 60 () , seega nimetatakse kogu süsteemi seksagesimaalsüsteemiks. Arvudes kuni 59-ni kirjutatakse sümbolid võimalikult lähestikku ja iga sümbolikombinatsioon tähistab ise arvu. Nõ mitmekohalisena märgitakse arve, mis on suuremad kui 59 (see on suurim arv, mis kirjutatakse kümneliste ja ühelistega), siis eraldab järgmist üksust eelmisest tühik. Kirjutamist alustatakse suurima arvuga vasakult. Alates 3600 ($=60^2$) lisandub vasakule kolmas sümboliterühm. Kõik sümboliterühmad liidetakse omavahel.

Keeruliseks teeb asja aga see, et ilma kontekstita ei ole võimalik aru saada, kas tähistab 1 või 60 (ja   eristamiseks on tühik).

Ülesanne 4: manami keel (12 punkti)

1. Tõlgi eesti keelde:

1. *Boro utaramatei.* — Viskasin siga odaga ja tapsin ta ära.
2. *Ika kudokipakai.* — Sa haarasid kala, aga see libises sul käest.
3. *Moata irokapakai.* — Ta viskas madu, aga ei tabanud.

2. Tõlgi manami keelde:

1. Ma hammustasin kala ja tapsin ta ära. — *Ika ukaramatei.*
2. Sa viskasid koera surnuks. — *Keu kurokamatei.*
3. Ta haaras maost ning tõstis selle üles. — *Moata idokiteteki.*

Punktid

Iga õige tõlge andis 1 punkti, seega tõlgete eest kokku 6 punkti.

Objekt seisab eraldi lause alguses – 1 punkt

Verbikompleksi esimene osa/silp näitab subjekti – 1 punkt

Verbikompleksi ülejäänud osa jaguneb kaheks semantiliselt eristavaks osaks – 2 punkti

Tegevused esinevad nende ajalises järjestuses – 1 punkt

Verbivormi lõpul *-i* võiks olla mingi tähendus – 1 punkt

Ülesanne 5: heebrea keel (15 punkti)

▮▮▮ Kirjuta iga heebrea kirjas nime taha õige translitereering!

- 1) אוסטרליה *ostraliyah*
- 2) אמריקה *amerikah*
- 3) אנגליה *angliyah*
- 4) אוקספורד *oksford*
- 5) אפריקה *afrikah*
- 6) אירופה *eyropah*
- 7) סידני *sidni*
- 8) איטליה *italyah*
- 9) לונדון *london*
- 10) רוסייה *rusiah*
- 11) הולנד *holand*
- 12) פריז *paris*

2. טלין = Tallinn

3. Täida järgnev tabel!

Heebrea kirjamärk	Ladina vaste(d)	Heebrea kirjamärk	Ladina vaste(d)
י	y/i	ז	z
א	-	ו	o
פ	p	וּ	u
פּ	f	ק	k
ס	s	ג	g
ט	t	ר	r
מ	m	ד	d
נ	n	ל	l
ן	n (sõna lõpus)	ה	h

4. Selgita heebrea kirja põhimõtteid!

- Kirjutatakse paremalt vasakule.
- Täishäälikutest märgitakse vaid *o, u, i*
- Sõna lõpus *n* teistmoodi kui sõna sees (tegelikult on selliseid tähti veel, aga need ei tule siin ülesandes esile.)
- Täishäälikuga algava nime ees *א* (selle ülesande põhjal).
- Pole topelttähti (*holand*).